

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Філологічний факультет

Кафедра української мови і літератури

Проректор із науково-педагогічної
роботи

Наталія МИХАЛЬЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА

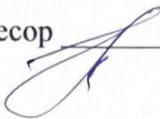
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література),
освітньо-професійна програма «Середня освіта (Українська мова і література)»

2024 – 2025 навчальний рік

Розробник: Рускуліс Лілія Володимирівна, професор кафедри української мови і літератури, доктор педагогічних наук, професор (Лілія РУСКУЛІС)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української мови і літератури
Протокол №1 від «26» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри (Лілія РУСКУЛІС)
«26» серпня 2024 р.

ВСТУП

Переддипломна практика студентів є завершальним етапом підготовки здобувачів вищої освіти на II (магістерському) рівні освіти. Практика спрямована на перевірку сформованості загальних та фахових компетентностей студентів і покликана вдосконалити вміння й навички проведення теоретичних розвідок, розробку завдань/питань для констатувального експерименту й відповідно до його результатів репрезентацію й опис формувального експерименту, який підтвердить чи спростує гіпотезу наукового дослідження. Переддипломна практика уможлиблює перевірити рівень розвитку «наукового світогляду майбутнього фахівця, розширення обсягу його теоретичної підготовленості й наукової ерудиції, засвоєння методології й методів наукового дослідження; формування творчого мислення, індивідуальних здібностей студентів у розв'язанні теоретико-практичних проблем; сприяє заохоченню студентів до розв'язання наукових проблем, що мають важливе значення для науки й практики; розширенню світогляду в певному науковому напрямі; забезпечує надання студентам висококваліфікованої допомоги в оволодінні спеціальністю, досягнення високого рівня професіоналізму; прогнозування наукової діяльності й передбачення поступового переходу студентів від початкових рівнів і форм пізнання до більш складних.

Практика дає змогу здобувачам II (магістерського) рівня вищої освіти продемонструвати теоретичний рівень мовно-літературної підготовки; проаналізувати новітні дослідження в навчальній, науковій і науково-методичній літературі, передовий педагогічний досвід учителів/викладачів; розробити й запровадити власні методичні рекомендації в практику шкіл/закладів фахової передвищої та вищої освіти з використанням інноваційних технологій. Практика стає індикатором здатності випускника вирішувати професійні проблеми, знаходити шляхи розв'язання їх.

Переддипломна практика відповідно до навчального плану спеціальності організовується в III семестрі й триває два тижні.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета практики: оволодіння інноваційними методами проведення наукової розвідки з мовно-літературних дисциплін; аналіз матеріалів кваліфікаційної роботи магістра; проведення й опис експериментальної частини студіювання; набуття вміння адаптувати практичний матеріал відповідно до теоретичних розвідок, методичного інструментарію досвіду закладів фахової передвищої та вищої освіти; виховання потреби постійно поповнювати власні знання й творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Завдання практики:

- збір, аналіз фактичного матеріалу відповідно до теми й мети кваліфікаційної роботи;
- розробка завдань/питань до проведення констатувального експерименту та його опис;
- розробка завдань/питань до проведення формувального експерименту за результатами констатувального;
- обґрунтування наукових висновків й надання пропозицій щодо покращення методики навчання/викладання певної мовно-літературної теми;
- поглиблення знань із психолого-педагогічних дисциплін, зокрема методики навчання фахових дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти (мова/література);
- оформлення списку літератури до роботи;
- оформлення додатків (за наявності);
- технічне оформлення кваліфікаційної роботи магістра;
- самостійна перевірка студіювання на оригінальність;
- попередній захист кваліфікаційної роботи.

Переддипломна практика базується на знаннях, уміннях та навичках, засвоєних під час вивчення дисциплін циклу загальної та професійної підготовки на I (бакалаврському) рівні вищої освіти й ОК Методика навчання фахових дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти (мова/література).

Обов'язки студентів-практикантів.

1. Виконувати всі види робіт, передбачені програмою переддипломної практики відповідно до поставлених вимог.
2. Тісно співпрацювати з науковим керівником щодо технічного оформлення роботи, зокрема списку літератури, додатків.
3. Дібрати необхідну, навчальну, наукову й науково-методичну літературу, посібники тощо, які будуть необхідними в процесі проходження практики.
4. Брати участь у лекційному занятті з працівником бібліотеки щодо оформлення списку літератури.
5. За результатами переддипломної практики підготувати доповідь і презентацію на попередній захист, виступити на засіданні випускової кафедри й укласти письмовий звіт.
6. Дотримуватися професійної етики під час практики.
7. Якісно виконувати всі завдання, передбачені програмою переддипломної практики.

Обов'язки керівника практики.

1. Організацію практики й контроль за проведенням її здійснює керівник від бази практики, призначений рішенням кафедри, завідувач кафедри.
2. Готує рапорт щодо проведення переддипломної практики й призначення керівників.
3. Проводить настановчу конференцію, на якій ознайомлює здобувачів освіти з завданнями практики, зацентровує на вимогах до оформлення звітної документації.
4. Кожен із керівників ознайомлює студентів з індивідуальними завданнями практики, зокрема проведення експериментальної роботи; надає кваліфіковану допомогу з підготовки до попереднього захисту й презентації роботи на засідання кафедри; консультує щодо технічного оформлення кваліфікаційної роботи, зокрема списку літератури й додатків; подає керівникові від бази практики звіт із зауваженнями й пропозиціями.
5. За потреби організовує й проводить лекції з провідними науковцями, науковим відділом ЗВО, бібліотекою щодо особливостей виконання наукових робіт.
6. Постійно надає допомогу студентам під час вирішення складних питань.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

I. Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та/або проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов.

II. Загальні:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Здатність використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ЗК3. Здатність планувати та управляти освітньою діяльністю, забезпечувати та оцінювати якість виконуваних робіт.

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність розробляти та презентувати освітні проекти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

III. Фахові:

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

ФК 8. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

IV. Компетентності предметної спеціальності (ПК)

ПК1. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки, необхідні для професійної та/або інноваційної діяльності.

ПК2. Здатність оперувати методами наукового аналізу та структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методів, прийомів, методик.

ПК4 Здатність застосовувати поглиблені знання із літературознавства (загального мовознавства) для вирішення професійних завдань; вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ПК5. Здатність використовувати сучасні методи й технології навчання української мови і літератури, доступно транслювати їх у площину навчальних предметів української мови та української літератури з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

ПК7. Здатність планувати, організовувати, виконувати та презентувати прикладне дослідження з української мови / літератури, застосовувати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН4. *Формулює* наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, *демонструє* навички їх критичного *аналізу*, *генерує* нові ідеї, *аргументує* можливі шляхи їх вирішення та критично оцінює їх спроможність.

РН5. *Описує* методiku розробки освітніх проєктів, *пояснює* зміст та призначення їх етапів, *аналізує* спроможність управління процесом їх впровадження, *прогнозує* очікувані результати.

РН6. *Визначає* і *характеризує* основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; *описує* апарат науково-педагогічного дослідження, *демонструє* навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН7. *Визначає*, *аналізує* та *характеризує* педагогічні інновації, *демонструє* вміння їх практичного застосування у професійній діяльності.

РН8. *Описує* показники якості педагогічної діяльності, *аналізує* можливі впливи на них внутрішніх і зовнішніх чинників, *визначає* індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, *обирає* ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

РН14. *Демонструє* дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та *демонструє* вміння формувати її в учнів.

ПРН1. Орієнтується в різних лінгвістичних напрямках і школах (літературних напрямках і течіях), критично осмислює історичні надбаня та новітні досягнення мовознавчої (літературознавчої) науки, *демонструє* власну інтерпретацію літературних (мовних) явищ.

ПРН2. Володіє вміннями виконувати власне дослідження (проєкт, освітній практико орієнтований проєкт), узагальнювати й оприлюднювати результати діяльності з розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах, навчально-методичних посібниках тощо).

ПРН3. Застосовує сучасні методики й технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в галузі викладання та навчання української мови і літератури.

ПРН4. Уміє застосовувати різні мовознавчі, літературознавчі методи дослідження та системного аналізу літературних текстів, визначати їхні композиційні, жанрові та стилістичні особливості.

ПРН5. Уміє застосовувати поглиблені знання з теорії української мови (літератури) для вирішення професійних завдань, вільно користується спеціальною термінологією в галузі досліджень з української філології.

ПРН8. Здійснює науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретує та структурує його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулює узагальнення на основі самостійно опрацьованих та апробованих даних.

ЗМІСТ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

Етапи практики:

Початковий. Настановча конференція. Ознайомлення з метою та магістральними завданнями практики; ознайомлення з критеріями оцінювання й формами звітності; вимогами до оформлення всіх необхідних документів.

Основний: на основі узагальнень теоретичних положень кваліфікаційної роботи магістра проведення й аналіз результатів констатувального експерименту; з'ясування передумов для впровадження формувального експерименту та добір системи завдань/вправ із подальшим описом результатів проведення його; обґрунтування загальних висновків; виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань; оформлення списку літератури, додатків; технічне оформлення кваліфікаційної роботи магістра; підготовка виступу для виголошення на попередньому захисті та ІКТ-супроводу до нього; підготовка наукових публікацій.

Підсумковий: підготовка звіту з проходження переддипломної практики й захист її. Усі матеріали практики студент подає керівнику упродовж 5-ти днів.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Формою контролю проведення переддипломної практики є звіт студента.

Форма контролю – залік. Студент допускається до складання заліку з переддипломної практики в разі виконання в повному обсязі програми практики.

Методами оцінювання переддипломної практики є: бесіда, опитування, спостереження й аналіз за науково-дослідницькою діяльністю студента.

Студент, який не виконав програму практики, неякісно оформив звіт чи невчасно репрезентував його, отримав незадовільний відгук керівника чи незадовільну оцінку під час захисту, направляється на повторне проходження практики.

Критерії оцінювання

«Відмінно» – усі завдання практики виконано в повному обсязі; звіт містить необхідні структурні елементи, оформлено належним чином, подано у встановлений термін. На попередньому захисті студент продемонстрував вільне володіння теоретичним матеріалом проведеної розвідки й представив результати практичної частини, супроводжуючи виступ презентацією. Здобувач освіти відповідає на поставлені додаткові питання.

«Добре» – завдання виконано правильно, але з незначними заувагами. Звіт подано керівнику в установленний термін. На попередньому захисті студент продемонстрував володіння теоретичним матеріалом проведеної розвідки на

достатньому рівні; результати практичної частини представлено з неточностями, які студент коригує під час відповіді на додаткові запитання. Виступ супроводжується презентацією. Здобувач освіти відповідає на поставлені додаткові питання.

«Задовільно» – звіт про проходження практики не повністю відображає роботу студента; в ході виконання завдань допускалися суттєві помилки; висновки й узагальнення сформульовано неповно. На попередньому захисті студент продемонстрував поверхнєве володіння теоретичним матеріалом проведеної розвідки й представив результати практичної частини, супроводжуючи виступ презентацією. Відповіді на додаткові питання неповні й недостатньо обґрунтовані.

«Незадовільно» – більшість завдань не виконано. Звітну документацію оформлено з суттєвими помилками. Відповіді на додаткові питання здобувач освіти дати не може.

Розподіл балів, які отримує здобувач вищої освіти

Види оцінювання	Кількість балів
Автореферат кваліфікаційної роботи магістра (обсяг 25 сторінок)	50
Представлення апробації наукового дослідження (статті, тези, семінари тощо)	20
Попередній захист	25
Щоденник практики	5

ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Звіт із переддипломної практики охоплює:

1. Оформлений відповідно до вимог щоденник практики, який містить індивідуальний звіт студента-практиканта.
2. Відгук керівника практики й керівника від бази практики, оцінку за проходження практики.
3. Автореферат кваліфікаційної роботи магістра (обсяг 25 сторінок).
4. Представлення апробації наукового дослідження (статті, тези, семінари тощо).
5. Відгук керівника та рецензента на кваліфікаційну роботу.
6. Довідка (копія) з бібліотеки на оригінальність виконаної роботи.
7. Список використаної літератури.
8. Витяг із протоколу кафедри про попередній захист.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
2. Державна програма «Вчитель». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379-2002-%D0%BF>.
3. Державний стандарт вищої освіти. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/379-2002%D0%BF>.

4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Закон України «Про вищу освіту»
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
6. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
7. Методика викладання літератури: термінологічний словник / за ред. проф. А. Л. Ситченка. К.: Ін Юре, 2008. 132 с.
8. Наукові основи методики літератури: навч.-метод. посіб. / за ред. Н. Й. Волошиної. Київ: Ленвіт, 2002. 344 с.
9. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
10. Никітіна А. В. Українська лінгвометодика для магістрантів: навч.-метод. посіб. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 375 с.
11. Пентилюк М. І., Гайдаєнко І. В., Окуневич Т. Г. та ін. Навчально- й науково-дослідна робота студентів-філологів (реферат, курсова, випускна робота з української мови та методики її навчання): навч.-метод. посіб. для студентів. К.: Ленвіт, 2010. 120 с.
12. Рускуліс Л. Методика навчання фахових дисциплін у закладах вищої освіти (мова) у схемах, таблицях, рисунках та коментарях: метод. посіб. Миколаїв: Іліон, 2021. 2022 с.
13. Рускуліс Л. Методична система формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів української мови у процесі вивчення мовознавчих дисциплін: монографія / за заг. ред. М. Пентилюк. Миколаїв: ФОП Швець В. М., 2018. 420 с.
14. Словник-довідник з української лінгводидакти: навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. 320 с.

Допоміжна

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 170 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова К.: Таксон, 2016. 234 с.
3. Бацуровська І. В. Освітньо-наукова підготовка магістрів в умовах масових відкритих дистанційних курсів: монографія. Херсон: Грінь Д. С., 2016. 514 с.
4. Бойченко Н. М. Етичні аспекти університетських цінностей. *Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник*. К.: Вид.-полігр. Центр «Київський університет», 2014. № 1 (1). С. 37-43.
5. Дроздова І. П. Університетська освіта: навч. посіб. Харків, 2013. 212 с.
6. Євсеева Г. П., Савицький М. В. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. Дніпропетровськ, 2014. № 8. С. 54-62.
7. Князян М. О. Самостійно-дослідницька робота як засіб підготовки студентів до розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності. URL: http://webcache.Googleusercontent.com/search?q=cache:jXzSW3VVpgJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
8. Колоїз Ж. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

9. Копусь О. А. Теоретичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: Видавництво ТОВ Лерадрук, 2012. 429 с.
10. Копусь О. Організація науково-дослідницької діяльності студентів у професійній підготовці майбутніх учителів української мови і літератури. *Українська мова і література в школах України*. 2015. № 3. С. 10–12.
11. Кудінов І. О. Основи наукового цитування. URL: Kudinov-I.O.-Osnovi-naukovogo-czituvannya.pdf.
12. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навч. посіб. для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.
13. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 80 с.
14. Нікітіна А. В. Педагогічний дискурс вчителя-словесника: монографія. К.: Ленвіт, 2013. 338 с.
15. Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат: інформаційний огляд / автори-укладачі: А. Р. Вергун, Л. В. Савенкова, С. О. Чуканова; Українська бібліотечна асоціація. К.: УБА, 2016. 36 с.
16. Пшенична Л., Шевченко В., Шишкіна Н. Термінологічна робота: науковий текст як джерело нових знань. URL: http://vlp.com.ua/files/02_38.pdf.
17. Семенов О. М. Культура наукової української мови: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
18. Семенов О. М., Фаст О. Л. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 220 с.
19. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. К.: НАДУ, 2008. 184 с.
20. Суховірський О. Використання засобів мережі Інтернет в процесі пошуку інформації для студентських наукових досліджень з педагогіки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб. наук. пр. Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. Умань, 2011. № 3. С. 131-135.
21. Рускуліс Л. Академічна доброчесність: навч.-метод. посіб. Миколаїв: Видавець Румянцева Г. В, 2022. 86 с.
22. Рускуліс Л. Особливості організації дослідницької діяльності майбутніх учителів української мови. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки: зб. наук. праць / за ред. проф. Т. Степанової. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2016. Вип. 2 (53), травень. С. 154–159.
23. Семенов О. М. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів. Київ-Глухів: ІППІ ІПН України, ГДПУ, 2002. 96 с.
24. Семенов О. М., Земка О. І. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів-словесників: теорія і практика: монографія. Суми: Ніко, 2014. 254 с.
25. Симоненко Т. В. Теорія і практика формування професійної мовно-комунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси, 2006. 371 с.
26. Словник-довідник з української лінгводидакти: навч. посіб. / кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2015. 320 с.
27. Тихонькова І. О. Список літератури наукової статті – важливий індикатор якості статті (як не мати зайвого клопоту з його оформленням). *Наука України у*

світовому інформаційному просторі: [зб. наук. пр.]. Київ, 2015. Вип. 11. С. 100-106.